LAUSUNTO
16.9.2024

Sivistysvaliokunta

Asia: Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Viite: VNS 4/2024 vp

1. Yleistä

Sivistysala ry (Sivista) kiittää mahdollisuudesta lausua selonteosta sivistysvaliokunnalle. Sivistan tavoitteena on, että Suomi on parhaiten koulutettujen ihmisten hyvinvoiva, avoin ja vetovoimainen maa, jossa osaamisella ja luovuudella tehdään parempaa maailmaa. Työskentelemme avoimen, kansainvälisen ja suvaitsevaisen Suomen puolesta. Kansainvälisillä taloussuhteilla ja kehitysyhteistyöllä on tässä olennainen rooli.

Selonteossa todetaan kauppapolitiikan tärkeimmäksi tavoitteeksi suomalaisten yritysten viennin ja investointien edistäminen, huoltovarmuus, turvallisuus ja ympäristövaikutukset. Kehityspolitiikan osalta todetaan Suomen nojautuvan omiin vahvuusalueisiinsa kestävän kehityksen edistämiseksi. Selonteossa mainitaan toimiva demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta Suomen tukemina kestävän yhteiskunnan edellytyksenä. Prioriteeteiksi tunnistetaan jatkossakin muun muassa naisten ja tyttöjen oikeudet, koulutus sekä ilmastotoimet. Jatkossa näitä toimintoja on tarkoitus tuoda lähemmäksi toisiaan. Sivista antaa tukensa näille selonteossa esitetyille tavoitteille.

Lausunnossamme tarkastelemme valiokunnan pyynnön mukaisesti selontekoa sivistysvaliokunnan toimialan kannalta ja erityisesti lukua 4.2.2. Lisäksi esitämme huomioita lukuun 3.

Yleisesti Sivista katsoo, että koulutuksen merkitys kehittyvien maiden yhteiskuntien ja aseman vahvistamisessa on hyvin tunnistettu. On luontevaa, että koulutusjärjestelmien ja niitä tukeviin toimintoihin liittyvät teemat ovat jatkossakin Suomen kehityspolitiikan ydintä – rakentuneita verkostoja ja osaamisia kannattaa hyödyntää pitkäjänteisesti.

Sivista kuitenkin huomauttaa, että joltain osin selonteon sanoitus vaikuttaa perustuvan vanhentuneeseen tilannekuvaan. Kappaleessa 3.5 viitataan Suomeen “teknologiaorientoituneena, pitkälle digitalisoituneena ja korkean koulutustason” maana. OECD:n Education at a Glance -raportin mukaan Suomen nuorten aikuisten koulutustasosta ei voi puhua korkeana: Suomessa 24–34-vuotiaista korkeakoulututkinnon on suorittanut noin 40 prosenttia, kun taas OECD-keskiarvon on noin 47 prosenttia. Nuorten aikuisten koulutustaso heijastuu tulevina vuosina koko työikäisen väestön koulutustasoon. Jotta voimme jatkossakin nojata korkeaan osaamiseen myös kauppa- ja kehityspolitiikan tukijalkana, tulee määrätietoisia toimia Suomen koulutustason nostamiseksi jatkaa.

2. 3.1 Viennin edistäminen strategisemmaksi ja tehokkaammaksi

Sivista pitää hyvänä selonteon tavoitteita vahvistaa strategista johtajuutta uudistamalla Team Finland -verkoston johtamisrakennetta ja vahvistaa ulkoministeriön palveluja etenkin pk-yrityksille. Sivista pitää kuitenkin isona riskinä siirtää Business Finlandin ulkomaantoiminnot ulkoministeriön vastuulle. Business Finland on perustettu tehostamaan innovaatiotoimintaa ja yritysten kansainvälistymistä. Ko. päätös uhkaa keskeyttää jo vuosia tehdyn kehitystyön, johon yritykset ovat

Sivistysala ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
www.sivista.fi

olleet tyytyväisiä. Erityisesti huolenamme on, että osaavan työvoiman saatavuuteen tai yritysten viennin edistämiseen (ml. koulutusvienti) ei keskityttäisi riittävästi uudessa hallinnossa.

Sivista pitää myös viennin edistämisen keskittämistä vain hallitusohjelmassa linjatuille sektoreille lyhytjännitteisenä ja mahdollisesti kaventavan huomiota liiaksi aiemmille vahvuuksille. Muun muassa luovien alojen, taiteen ja kulttuurin alan viennin potentiaali on jäänyt Suomessa vähälle huomiolle. Yhdistyneiden kansakuntien kauppa ja kehityskonferenssin (UNCTAD) Creative Economy Outlook 2022 -raportin mukaan kulttuuri- ja luovat alat edistävät merkittävästi maailmantaloutta ja monin eri tavoin kestävän kehityksen tavoitteita. Kulttuurialan osuus maailman bruttokansantuotteesta (BKT) on 3,1 prosenttia. UNCTAD arvioi, että vuonna 2020 kulttuurihyödykkeiden ja luovien alojen palvelujen osuudet olivat 3 ja 21 prosenttia tuotteiden ja palveluiden viennistä.

Sivista ehdottaa, että Team Finland -uudistuksen toimeenpanoa varten perustettavaan työryhmään nimetään jäsen opetus- ja kulttuuriministeriöstä sekä luovilta aloilta.

3. 4.2.2 Koulutustaso nousuun

Koulutustason noston myönteiset vaikutukset on hyvin kuvattu kappaleessa. Painopistealueiksi on valittu tyttöjen koulutus, opettajankoulutus, ammatillinen koulutus sekä vammaisten henkilöiden koulutus. Sivista katsoo, että painopistealueet ovat perustellut, sillä Suomella on näissä erityistä osaamista ja näihin osa-alueisiin panostamisella voi olla merkittävää vaikuttavuutta kehittyvien maiden koulutustason nostamisessa. Kouluruokailu on sosiaalinen innovaatio, joka tukee oppimisen edellytyksiä ja on näin ollen luonteva painopiste täydentämään koulutuksen substanssiin liittyviä toimia.

Sivista pitää hyvänä, että selonteossa tunnistetaan koulutusvientiin ja kehitysyhteistyöhön liittyvät synergiamahdollisuudet. Sivista ehdottaa koulutusvientiin liittyvän toimenpiteen muokkaamista siten, että siinä tunnistettaisiin tarve koulutusviennin lainsäädännöllisten esteiden purkamiseen:

“Yhdistetään kehitysyhteistyön ja koulutusviennin keinoja ja edistetään monitoimijayhteistyön toimintamalleja koulutusviennissä ja kehitysyhteistyössä. Jatketaan koulutusviennin lainsäädännöllisten esteiden purkamista ja maahantulon helpottamista.”

Erityisesti ammatillisessa koulutuksessa on koulutusviennin kannalta potentiaalia. Ammatillisen koulutuksen järjestäjille tulisi säätää samat mahdollisuudet järjestää tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta kuin korkeakouluilla sekä mahdollisuus periä lukuvuosimaksu EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoilta.

Maahantuloon liittyviä hallinnollisia prosesseja tulisi nopeuttaa siten, ettei luvan hakemiseksi edellytetä käyntiä Suomen edustustossa, vaan hyödynnetään digitaalisia tunnistamismahdollisuuksia ja pohjoismaista edustustoverkostoa. Lisäksi yhdymme Unifin ehdotukseen, että kehitysyhteistyön osana voisi tukea kehittyvien maiden lahjakkaiden opiskelijoiden kouluttautumista suomalaisissa korkeakouluissa.

Lopuksi Sivista kiinnittää huomiota siihen, että selonteossa todetaan laadukkaan koulutuksen olevan osa Suomen maakuvaa. Sivista näkee, että osana kehitysyhteistyötä jaetulla koulutusosaamisella on tätä positiivista maakuvaa vahvistava vaikutus, joka voi lisätä Suomen kiinnostavuutta koulutusperustaisen maahanmuuton kohteena. Sivista haluaa rakentaa kansainvälistä, avointa ja suvaitsevaista Suomea. Siinä missä jaamme koulutusosaamistamme osana kauppa- ja kehityspolitiikkaa ulkomailla, on Suomen oltava hyvä maa tulla opiskelemaan, opettamaan, tutkimaan ja tekemään työtä.

Sivistysala ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
www.sivista.fi

Helsingissä 16.9.2024

Sivistysala ry

Heikki Kuutti Uusitalo, johtaja, politiikka ja vaikuttaminen

Annakaisa Tikkinen, johtava asiantuntija, politiikka ja vaikuttaminen
annakaisa.tikkinen@sivista.fi, puh. +358403566082

Sivistysala tekee sinnikästä työtä koulutuksen, osaamisen ja luovuuden puolesta. Sivista edustaa 400:aa yksityistä sivistysalan työnantajaa. Jäsentemme palveluksessa on 69 000 alan ammattilaista. Olemme Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen.

Sivistysala ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
www.sivista.fi